

INTRODUCERE ÎN EUROMARKETING

*Concepte fundamentale de marketing specifice
PIEȚEI UNICE EUROPENE*

BIANCA TESCAȘIU

INTRODUCERE ÎN EUROMARKETING

*Concepte fundamentale de marketing specifice
PIEȚEI UNICE EUROPENE*

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2017

Colecția ȘTIINȚE ECONOMICE

Referenți științifici: Conf. univ. dr. Bianca Ioana Chițu
Prof. univ. dr. Gabriel Brătucu

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TESCAȘIU, BIANCA

**Introducere în euromarketing : concepte fundamentale de marketing
specifice pieței unice europene / Bianca Tescașiu. - București : Editura
Universitară, 2017**

Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-0633-0

339

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062806330

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2017
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

*Fetițelor mele,
Ana, Bianca și Lea*

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	9
PARTEA I UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI MEDIUL DE AFACERI EUROPEAN	11
Capitolul I Apariția și evoluția Uniunii Europene	13
I.1. Scurte considerații generale privind integrarea internațională.....	14
I.2. Apariția și evoluția Uniunii Europene	18
I.2.1. Premise ale apariției primei comunități europene	18
I.2.2. Comunitatea Economică a Cărbunelui și Oțelului – prima comunitate europeană.....	23
I.2.3. Evoluții ulterioare CECO. De la Piața Comună la Piața Unică..	25
Capitolul II Cadrul instituțional al Uniunii Europene	36
II.1. Considerații generale privind sistemul instituțional al Uniunii Europene	37
II.2. Principalele instituții comunitare	40
Capitolul III Elemente specifice mediului de afaceri european	49
III.1. Provocări ale mediului de afaceri european.....	50
III.2. Specificități ale economiei europene și implicațiile acestuia asupra mediului de afaceri european	56
III.2.1. Sectorizarea economiei europene	56
III.2.2. Euro – o monedă unică pentru 19 țări.....	63
III.2.3. Întreprinderea și mediul de afaceri european. Firmele europene – între societatea transnațională și IMM.....	66
PARTEA a II-a MARKETING ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ. CONCEPTE FUNDAMENTALE DE EUROMARKETING	69
Capitolul IV Considerații generale privind euromarketingul.....	71
IV.1. Euromarketingul și mediul de afaceri al firmei europene.....	72

IV.2. Mediul de marketing european	74
Capitolul V. Abordări strategice de marketing ale Pieței Unice Europene	93
V.1. Principalele aspecte care determină abordarea strategică a Pieței Unice Europene. Selectarea pieței externe în UE	94
V.2. Strategii de marketing pe Piața Unică.....	104
Capitolul VI. Mixul de marketing pe Piața Unică Europeană.....	107
VI.1. Mixul de marketing european – între adaptare și standardizare	108
VI.2. Aspecte specifice ale mixului de marketing european.....	110
Bibliografie	118
Anexe	122

CUVÂNT ÎNAINTE

Autoarea cărții și-a început cariera universitară ca absolventă a Facultății de Științe Economice – Universitatea Transilvania din Brașov, specializarea MARKETING. De-a lungul evoluției sale profesionale, a urmat Școala doctorală a Institutului Național de Cercetări Economice - Academia Română, specializându-se în domeniul integrării europene.

Lucrarea *INTRODUCERE ÎN EUROMARKETING - Concepte fundamentale de marketing specifice PIEȚEI UNICE EUROPENE* reprezintă o sinteză a preocupărilor științifice de 17 ani, aducând laolaltă concepte specifice din domeniile: marketing, economia integrării europene și mediu de afaceri european.

Pentru a evidenția specificitatea abordărilor de marketing pe Piața Unică Europeană, lucrarea prezintă, în Partea I, o scurtă incursiune în istoria Uniunii Europene și o prezentare a sistemului instituțional-decizional, pentru o bună înțelegere a stadiului actual de integrare al acesteia și a efectelor integrării europene asupra mediului de afaceri. Partea a II-a este consacrată introducerii unor concepte fundamentale ale euromarketingului, stabilirii modalităților de abordare strategică a Pieței Unice Europene și ale elementelor specifice mixului de marketing european.

PARTEA I

Uniunea Europeană și mediul de afaceri european

CAPITOLUL I

APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA UNIUNII EUROPENE

Stadii de integrare	Structuri de integrare la nivel mondial
Opinii cu privire la integrarea europeană	
Structuri de integrare europene (CECO, CEE, EURATOM, CE, UE, AELS)	
Piața Comună Europeană	Piața Unică Europeană
Tratate europene	

Integrarea internațională reprezintă un fenomen relativ recent în economia mondială. La nivel global pot fi identificate 37 de structuri de integrare regionale, dar și cu vocație mondială.

Uniunea Europeană își are originile la sfârșitul celui de-al doilea război mondial. Odată cu crearea primei comunități europene – Comunitatea Economică a Cărbunelui și Oțelului (CECO) – s-au creat premisele dezvoltării celei mai evaluate forme de integrare din lume. Uniunea Europeană este o structură de integrare care s-a extins în mod continuu (ajungând la 28 de membri), care este guvernată de un sistem instituțional propriu, care a creat o piață unică (Piața Unică Europeană) care funcționează conform unor politici comune și care este reglementată prin legislație europeană specifică.

I.1. Scurte considerații generale privind integrarea internațională

Integrarea reprezintă un fenomen foarte complex și însăși definirea lui reprezintă o provocare. Apărând destul de recent în economia mondială teoretizarea integrării a început abia în anii '90. Fenomenul, în sine, poate acoperi arii sectoriale (integrarea industrială, spre exemplu) sau generale (sfera economică sau cea politică). Din perspectiva economiei europene prezintă, desigur, interes definirea integrării economice. În fapt, plecând de la considerente de ordin economic, fenomenul integrării economice se poate extinde și la alte aspecte – politice, sociale, culturale etc.

Dicționarul explicativ al limbii române definește integrarea economică astfel: “proces complex, caracteristic dezvoltării economiei mondiale în condițiile contemporane, care constă în identificarea, adâncirea interdependențelor dintre economiile diferitelor state. Procesul de integrare are ca trăsătură specifică o colaborare, o cooperare adâncită, de continuitate convenită și programată de regulă de țări vecine, independente și suverane, pe baza unor acorduri interguvernamentale; el se desfășoară ca parte a procesului mondial de adâncire a interdependențelor economice, științifice și tehnice între țări și popoare”¹.

Jinga&Popescu² definesc integrarea europeană ca fiind un “proces prin care țările membre ale Uniunii Europene înțeleg să-și transfere, în mod progresiv, de la nivel național la nivel supranațional, o serie de competențe ce țin de resortul suveranității naționale, acceptând să le exercite în comun și cooperând în domeniile respective de activitate în scopul atingerii unor obiective de natură politică, economică, socială și culturală ce vizează progresul și dezvoltarea acestor state”.

În funcție de complexitatea asocierii dintre membrii structurilor create pot fi identificate diferite stadii ale integrării economice. Autorii consemnează un număr diferit de stadii de integrare, în funcție de unele limite pe care le iau în considerare. Indiferent de numărul și complexitatea stadiilor de integrare, trebuie menționat faptul că trecerea de la un stadiu de integrare la un altul superior presupune o adâncire a fenomenului integraționist, prin creșterea numărului de elemente integrate.

¹*Mic dicționar enciclopedic*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978, pag 494

² Jinga, I., Popescu, A., *Integrarea europeană – Dicționar de termeni comunitari*, Editura Lumina Lex, București, 2000, pag 113

Una din cele mai cunoscute opinii cu privire la stadiile integrării aparține lui Bella Balassa. Acesta identifică și definește cinci stadii de integrare diferite¹:

- a) zona de liber-schimb (zona de comerț liber) – acel stadiu de integrare în cadrul căruia între statele-membre sunt abolite restricțiile tarifare și netarifare, păstrându-se independența comercială față de terți a membrilor săi
- b) uniunea vamală – o zonă de comerț liber la care se adaugă o atitudine comercială comună a statelor-membre față de terți (prin instituirea unui tarif vamal comun)
- c) piața comună – o uniune vamală care presupune în plus și libera circulație a factorilor de producție (muncă și capital)
- d) uniunea economică – acel stadiu de integrare care la caracteristicile stadiului de piață comună adaugă politici economice comune sau armonizate
- e) integrarea totală – care presupune și integrarea monetară, fiscală, socială și constituirea unei autorități supra-naționale

Există opinii conform cărora numărul stadiilor de integrare ar trebui să fie mai ridicat. Iată, spre exemplu, o altă perspectivă, conform căreia integrarea internațională poate fi realizată pe următoarele paliere²:

- a) zona preferențială de comerț – o zonă geografică ce include țări care au redus sau eliminat barierele tarifare în comerțul reciproc cu anumite produse (se creează, practic, accesul preferențial al anumitor produse pe piețele acestor țări)
- b) zona de comerț liber – statele-membre au redus sau eliminat barierele la toate produsele comercializate
- c) uniunea vamală – statele-membre au eliminat barierele din comerțul dintre ele, stabilind, în plus, și un tarif vamal comun în relația cu terții
- d) piața comună – presupune extinderea comerțului liber de la bunuri tangibile la alte resurse cu impact economic; astfel, barierele sunt eliminate și sunt create condițiile necesare liberei circulații a bunurilor, serviciilor capitalului și muncii
- e) uniunea monetară – presupune convergența către o singură monedă, ceea ce presupune cedarea unei părți din suveranitatea politicilor monetare naționale

¹ [http://ieie.itam.mx/Alumnos2008/Theory%20of%20Economic%20Integration%20\(Belassa\).pdf](http://ieie.itam.mx/Alumnos2008/Theory%20of%20Economic%20Integration%20(Belassa).pdf), pag 174, (accesat la 13.05.2017)

² http://www.economicsonline.co.uk/Global_economics/Economic_integration.html, (accesat la 13.05.2017)

- f) uniunea fiscală – presupune armonizarea taxelor, pentru a obține un nivel comun al cheltuielilor și datoriiilor și o înțelegere cu privire la deficitele și excedentele bugetare
- g) uniunea politică – presupune o piață unică, o monedă unică, o politică monetară comună, împreună cu politică fiscală comună

La nivel mondial se regăsesc o serie de asemenea structuri de integrare, așa cum reiese din Tabelul 1:

Tabel 1. Stadii de integrare la nivel mondial-exemple

Stadiu de integrare	Exemplu/exemple
Zona preferențială de comerț	Acordul UE-ACP (între Uniunea Europeană și 78 de țări din Africa, Caraibe și Pacific, foste colonii ale statelor-membre UE)
Zona de comerț liber	NAFTA (North American Free Trade Area), EFTA (European free Trade Area)
Uniunea vamală	Comunitatea Statelor din Africa de Vest
Piața comună	MERCOSUR*, CARICOM
Uniunea monetară	Uniunea Europeană**(Euro), Organizația Statelor din Estul Caraibelor (East Carribean Dollar)
Uniunea fiscală	Uniunea Europeană**
Uniunea politică	Uniunea Europeană **

Contribuție proprie

*obiectiv de piață comună propus la constituire, actualmente este doar o uniune vamală

** obiective parțial îndeplinite

În lume există structuri de integrare aflate în diferite stadii, pe toate continentele (vezi Anexa 1), marea majoritate a lor fiind structuri regionale, ca de exemplu, în Europa – Central European Free Trade Area (CEFTA), Commonwealth of Independent States (CIS) –, în Africa – Common Market for Eastern and Southern Africa (COMESA), Economic Community of West African States (ECOWAS), Economic Community of Central African States (ECCAS) –, în America Latină și Caraibe – Caribbean Community and Common Market (CARICOM) – sau în America de Nord – North American Free Trade Area (NAFTA). Merită de asemenea menționate și două structuri de integrare cu vocație mondială – Asia Pacific Economic Cooperation (APEC) și Euro-Mediterranean Free Trade Area (EMFTA).

Câteva din cele mai importante structuri de integrare din lume

NAFTA (North American Free Trade Area)

În ianuarie 1987 Statele Unite ale Americii și Canada au semnat o înțelegere prin care au creat o zonă de comerț liber – CUSFTA (Canada and United States Free Trade Area). Ulterior, în 1994, zona de comerț liber s-a extins, creându-se NAFTA. Aceasta include SUA, Canada și Mexic, și reprezintă cea mai mare zonă de comerț liber din lume. Unul din elementele specifice ale acestei structuri de integrare îl reprezintă faptul că implică un cadru organizat de desfășurare a relațiilor comerciale dintre 2 state dezvoltate (aflate chiar în primele 10 state dezvoltate ale lumii) și un stat în dezvoltare. De asemenea, cele 3 state care compun NAFTA sunt țări cu istorii și culturi diferite. Totuși, dată fiind doar dimensiunea pur economică a integrării NAFTA, aceste aspecte nu s-au dovedit a fi defnitorii, modelul economic american fiind aplicat cu succes (cel puțin din punct de vedere al instituționalizării cooperării economice) la nivelul întregii structuri.

MERCOSUR (Mercado Común del Sur)

Creată în 1991, MERCOSUR a inclus Argentina, Brazilia, Paraguay și Uruguay, ulterior alăturându-se Chile (1996) și Bolivia (1997). Constituită pentru a asigura libera circulație a bunurilor, serviciilor și factorilor de producție prin elaborarea unui tarif vamal comun, la care să se adauge și coordonarea prin politici macroeconomice, bazându-se pe un sistem instituțional compus din instituții cu funcții decizionale și executive, MERCOSUR a întâmpinat serioase probleme în realizarea obiectivelor propuse prin Tratatul de constituire de la Asuncion (1991). Aceste probleme și-au avut originea atât în cauze de ordin intern – ca, de exemplu, existența unor industrii în faze incipiente care ar fi necesitat protecția din partea statelor membre sau criza financiară din Brazilia din 1998 – , cât și în cauze de ordin extern – criza asiatică. Poate fi menționat faptul că din totalul obiectivelor ambițioase ale MERCOSUR cele care s-au materializat cu o oarecare ușurință se referă în principal la obiectivele legate de realizarea uniunii vamale.

ASEAN (Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est)

În comparație cu structurile de integrare mai sus prezentate, ASEAN a fost creată mult mai devreme (prin Declarația de la Bangkok din august 1967). A inclus inițial Thailanda, Indonezia, Malaezia, Singapore și Filipine, țări cărora li s-a adăugat ulterior Brunei Darussalam (1984), Vietnam (1995), Laos, Mynamar (1997) și Cambodgia (1999). Rolul inițial al ASEAN a fost acela de menține stabilitatea regională, manifestându-se ca o organizație politică, dar nu trebuie neglijată cooperarea economică din domeniul comercial, industrial și financiar-bancar. Specifică acestei structuri de integrare este și dezvoltarea unor relații cu alte țări (în special asiatice: reuniunile ASEAN-China pe probleme specifice, inițiativa de creare a zonei de liber schimb ASEAN +3 (China, Japonia, Coreea de Sud).

APEC (Spațiul Asia-Pacific)

Cel mai important aspect legat de APEC – o structură de integrare mai nouă, creată în 2003 prin Conferința de la Canberra – este acela că reprezintă singura structură de cooperare regională cu vocație mondială. Ea include țări din diferite părți ale lumii, aflate la diferite nivele de dezvoltare: Australia, Brunei, Canada, China, Chile, Republica Coreea, Filipine, Hong Kong, Indonezia, Japonia, Malaezya, Noua Zeelandă, Mexic, Papua Noua Guinee, Peru, Rusia, Singapore, Taiwan, Thailanda, Vietnam. Populația APEC reprezintă peste 50% din populația mondială (de 6,5 ori populația UE, de 6 ori populația NAFTA) și produce peste 50% din PIB-ul mondial.

(Adaptare după Moldoveanu, M., *Mersul lumii la cumpăna dintre milenii – integrare regională și globalizare*, Academia Română, Centrul român de economie comparată și consens, București, 2003 și Candidatu, C., *Integrare economică-Perspectivile realizării Zonei de Liber Schimb a Americilor*, Editura ASE, București, 2006)

I.2. Apariția și evoluția Uniunii Europene

I.2.1. Premise ale apariției primei comunități europene

Ideea unei Europe unite nu este o idee nouă. Unificarea Europei, cel puțin prin crearea unui sistem comun de guvernare, a fost principala soluție avută în vedere pentru menținerea păcii în Europa, încă din vremuri anterioare creării primelor forme de integrare europeană.

Sunt de menționat abordări diferite cu privire la unitatea Europei – de-a lungul secolelor, monarhi, dictatori, lideri religioși sau intelectuali au avut propriile viziuni cu privire la unificarea statelor Europei și menținerea păcii pe continentul nostru. Din rândul abordărilor ideologice și teoretice ale unor gânditori preocupați de viitorul acestui continent merită punctate câteva opinii – unele din ele chiar vizionare – cu referire la „Europa unită”.

Victor Hugo – Congresul de pace de la Paris (1849)

Victor Hugo (1803-1885), cunoscut mai ales ca poet, dramaturg și romancier francez a rămas în istorie și ca personalitate implicată în viața socială și politică a Franței. A reprezentat Parisul în Adunarea Constituantă și, mai apoi, în Adunarea Legislativă¹.

În discursul său ținut în cadrul Congresului de pace de la Paris din 1849 Victor Hugo afirma că:

¹ *Enciclopedia Universală Britannica*, vol 7, Editura Litera București, 2010, pag 331

“...Eu reprezint un partid care nu există încă: Civilizația. Acest partid îl va face secolul douăzeci. Vor ieși din el, întâi Statele Unite ale Europei, și apoi Statele Unite ale Lumii”¹.

Aristide Briand (1862-1932)

Aristide Briand, reprezentant al Partidului Socialist Francez, a fost de 11 ori premier al Franței (1909-1929). Este deținătorul Premiului Nobel pentru pace câștigat în 1926 pentru eforturile sale în vederea întăririi cooperării internaționale, în favoarea Ligii Națiunilor și a păcii în lume ². Aristide Briand afirma, la 5 septembrie 1929, la Geneva, în discursul său în fața Adunării Societății Națiunilor că:

“...Aceste popoare trebuie să aibă în orice moment posibilitatea să intre în contact, să-și discute problemele, să ia soluții comune. Ele trebuie, într-un cuvânt, să stabilească între ele o legătură de solidaritate care să le permită să facă față, la momentul oportun, circumstanțelor grave care ar apare.”³

În viziunea sa, principalul domeniu în care se va manifesta această “asociație” va fi domeniul economic, cel puțin într-o primă fază, neexcluzând, însă, nici cooperarea din punct de vedere social și politic.

Richard Coudenhove-Kalergi *Pan-Europa*

Contele austriac Coudenhove Kalergi (1894-1972) a fondat în perioada interbelică Mișcarea Pan-Europeană. La originea acesteia s-a aflat lucrarea sa Pan-Europa (1923) în care susținea că doar o cooperare între țările europene ar putea fi soluția de menținere a păcii în Europa. A înființat Uniunea Parlamentară Europeană, la al cărei congres (1947) a propus o piață comună cu o monedă unică.

„Europa stă cu privirea ațintită înspre trecut, în loc să scruteze viitorul. Piața de carte este invadată de memorii. În dezbaterile publice, considerațiile privitoare la originea războiului recent

¹ Citat din James Henderson, prefață editorială la lucrarea *The European Common Market and Community*, de Uwe Kitinger. World Studies Series, Routledge and Kegan Paul Limited, London, 1967, p.V

² *Enciclopedia Universală Britannica*, vol 3, Editura Litera București, 2010, pag 41

³ Citat preluat din Belli, N., *Uniunea Europeană: Geneza și instituțiile sale* - Probleme Economice nr 37-38/1995, Centrul de Informare și Documentare Economică al Academiei Române, București, pag 6

*încheiat sînt mult mai numeroase decît cele vizînd prevenirea celui următor. Această eternă orientare spre trecut este principala cauză a declinului și fărîmițării Europei. [...] Tineretului european îi revine sarcina de a schimba această stare de lucruri. El este chemat să edifice, pe ruinele vechii Europe, o Europă nouă și să înlocuiască o Europă anarhică printr-o Europă organizată”.*¹

Altiero Spinelli și Ernesto Rossi - Manifestul VENTOTENE (1941)

Altiero Spinelli (1907-1986), fondator al Mișcării Federaliste Europene și Ernesto Rossi (1897-1967), un jurnalist antifascist au schițat în 1941 apelul “Europa liberă și unită” (Manifestul Ventotene - iunie 1941).

Manifestul Ventotene este important de reținut ca o chemare la acțiuni concrete din partea intelectualilor și a lucrătorilor pentru crearea unei Europe federative care să asigure securitatea și protecția socială a cetățenilor europeni. Această Europă ar fi urmat să devină soluția alternativă posibilă la dominația germană ca expresie a unei singure Europe dar de tip totalitar. Așa cum se specifică în textul manifestului,

*“Colapsul majorității țărilor de pe continent sub tăvălugul german a așezat deja destinul statelor europene sub un deziderat comun: ori se vor supune dominației lui Hitler, ori vor genera împreună o revoluție după căderea acestuia [...] orice persoană rezonabilă trebuie să recunoască faptul că este imposibil de menținut un echilibru de putere între statele europene și Germania militarizată... toți vor recunoaște că Europa federală este singura opțiune”.*²

Winston Churchill (1946)

Winston Churchill, fost prim-ministru al Marii Britanii în două mandate, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1953) a ținut un discurs celebru la 19 septembrie 1947, la Universitatea din Zurich, discurs centrat, în primul rând, pe situația Europei de după cel de-al doilea război mondial. În esență, discursul lui Churchill rămâne important prin readucerea în discuție a unui concept pe care Victor Hugo îl lansase cu mult timp în urmă – acela de “Statele Unite ale Europei”.

În cadrul acestui discurs, Churchill a specificat mai întâi importanța contribuțiilor anterioare în construcția europeană – în speță a lui Coudenhove-Kalergi și a lui Aristide Briand și, mai apoi, rolul Ligii

¹ http://www.proeuropa.ro/pan_europa.html, (accesat la 17.05.2017)

² Nelse, B., Stubb, A., *The European Union – Readings on the Theory and Practice of European Integration*, Third edition, Palgrave, Macmillan, 2003, pag 5